

පරීක්ෂක වාර්තාව

AA3 විභාගය - ජූලි 2019

(AA35) සංස්ථාපිත හා පුද්ගලික බදුකරණය

(Corporate and Personal Taxation)

ප්‍රශ්න අංක 01

(a) කොටස

පරීක්ෂා කර ඇත්තේ කුමක් ද?

2017 අංක 24 දරණ දේශීය ආදායම් පනතේ 4 වන වගන්තිය අනුව ආදායම් ප්‍රභවයන් හඳුනාගැනීම අවශ්‍ය විය.

නිරීක්ෂණ:

උත්තරයට සම්බන්ධ අදාළ නීතිය පැහැදිලි ලෙස ප්‍රශ්නයේ සඳහන් කොට තිබුණද, අයදුම්කරුවන්ගෙන් සැලකිය යුතු ගණනක් උත්තරය 2006 අංක 10 දරණ දේශීය ආදායම් පනත (පැරණි පනත) මත පදනම් කොට තිබුණි.

මෙම ප්‍රශ්නයේ කාර්යසාධන මට්ටම සාමාන්‍ය විය.

(b) කොටස

පරීක්ෂා කර ඇත්තේ කුමක් ද?

තව දේශීය ආදායම් පනතට අනුව "බලයලත් නියෝජිතයන්" විය හැකි තැනැත්තන් තිදෙනෙකු හඳුනා දැක්වීම අවශ්‍ය කරන ලදී.

නිරීක්ෂණ:

වර්ග 9 ක තැනැත්තන් බලයලත් නියෝජිතයන් ලෙස වර්ගීකරණය කර තිබුණද, අයදුම්කරුවන්ගෙන් බහුතරය නිවැරදි උත්තරය සැපයීමට අපොහොසත් වී ඇත. අයදුම්කරුවන් බොහොමයක් දේශීය ආදායම් කොමසාරිස් ජනරාල්, නියෝජ්‍ය කොමසාරිස් ජනරාල් වැනි අදාළ නොවූ උත්තර සපයා තිබුණේය. කෙසේවෙතත්, අයදුම්කරුවන් ස්වල්ප දෙනෙකු නිවැරදි උත්තර ලියා තිබුණි.

මෙම ප්‍රශ්නයේ කාර්යසාධනය සතුටුදායක මට්ටමක නොවීය.

ප්‍රශ්න අංක 02

පරීක්ෂා කර ඇත්තේ කුමක් ද?

2007 අංක 7 දරණ සමාගම් පනත යටතේ ලියාපදිංචි වූ බහුජාතික සමාගමක පරිපාලනයක් වන ලංකාවේ තිබෙන සමාගමක 2018/19 තක්සේරු වර්ෂය සඳහා වාසිකභාවයට අදාළව අයදුම්කරුවන්ගේ දැනුම පරීක්ෂාවට ලක්විය.

නිරීක්ෂණ:

නව පනතේ 69 (4) වගන්තිය අනුව, ඕනෑම සමාගමක් තක්සේරු වර්ෂයක් සඳහා ශ්‍රී ලංකාවේ වාසික වන්නේ:

- (1) එය ව්‍යවස්ථාපිත කිරීම හෝ ලංකාවේ නීති යටතේ ස්ථාපිත නම්;
- (2) එය ලියාපදිංචි වී හෝ ප්‍රධාන කාර්යාලය ශ්‍රී ලංකාව තුළ නම්; හෝ
- (3) වර්ෂය තුළ ඕනෑම කාලයක සමාගමේ කටයුතු පිළිබඳ කළමනාකරණය සහ පාලනය ශ්‍රී ලංකාවේදී කරනු ලැබේ නම්ය.

පැරණි පනතේ 79 (1) වගන්තියේ පහත දැක්වෙන විධිවිධානයකට යොමු වෙමින් සමහර අයදුම්කරුවන් විසින් මෙම ප්‍රශ්නය වැරදි ආකාරයට වටහාගෙන තිබුණේය:

"මෙම පනතේ අරමුණු සඳහා එහි ලියාපදිංචි හෝ ප්‍රධාන කාර්යාලය ශ්‍රී ලංකාවේ තිබෙන සමාගමක් හෝ පුද්ගලයන් සමූහය හෝ එහි ව්‍යාපාරික පාලනය හෝ කළමනාකරණය ශ්‍රී ලංකාව තුළ සිදුකරනු ලැබෙනම්, එම සමාගම හෝ පුද්ගලයන් සමූහය ශ්‍රී ලංකාව තුළ වාසික ලෙස සලකනු ලබන්නේය."

කෙසේවෙතත්, අයදුම්කරුවන්ගෙන් බහුතරය ලියාපදිංචි හෝ ප්‍රධාන කාර්යාලය හා ව්‍යාපාරයේ පාලනය සහ කළමනාකරණය වැනි කරුණු දක්වා අවසාන උත්තරය සඳහා සම්පූර්ණ ලකුණු ලබාගැනීමට සමත් විය.

මෙම ප්‍රශ්නයේ කාර්යසාධනය සතුටුදායක මට්ටමක විය.

ප්‍රශ්න අංක 03

පරීක්ෂා කර ඇත්තේ කුමක් ද?

සමාගමක් විසින් තනි පුද්ගලයන්ගෙන් හා අනෙකුත් සමාගම්වලින් උපදේශන ගාස්තු සහ සේවා ගාස්තු සඳහා රඳවාගැනීමේ බදු ගණනය කිරීම පිළිබඳව අයදුම්කරුවන්ගේ දැනුම මෙම ප්‍රශ්නයෙන් පරීක්ෂා කර තිබේ.

නිරීක්ෂණ:

රඳවාගැනීමේ බදු අයකරගැනීමේ සංකල්පය අලුත් එකක් නොවුවද අයදුම්කරුවන්ගෙන් බහුතරය කරනු ලබන හැම ගෙවීමකින්ම රඳවාගැනීමේ බදු අයකිරීම පිළිබඳ වගකීමට බැඳීම පිළිබඳව නිවැරදි ලෙස සඳහන් කර නොතිබූ අතර, මාර්තු මාසය සඳහා අඩුකළ මුළු රඳවාගැනීම් ප්‍රමාණය ගණනය කර තිබුණේද නැත.

රඳවාගැනීමේ බද්ද අඩුකළ හැක්කේ රඳවා ගන්නා පාර්ශවය සමාගමක් නම් පමණි සහ තනි පුද්ගලයන් සම්බන්ධයෙන් මෙම මූලධර්මය අදාළ වන්නේ නැතැයි යනුවෙන්ද වැරදි සංකල්පයක් අයදුම්කරුවන්ගෙන් බහුතරය සඳහන් කර තිබුණි.

නිවැරදි උත්තරය ලියා ඉහළ ලකුණු ලබා තිබුණේ අයදුම්කරුවන්ගෙන් ස්වල්පයක් පමණි.

මෙම ප්‍රශ්නයේ කාර්යසාධනය සතුටුදායක මට්ටමක නොවීය.

ප්‍රශ්න අංක 04

පරීක්ෂා කර ඇත්තේ කුමක් ද?

ඇස්තමේන්තු කළ ආදායම් බදු කාර්තුවේ වාරික වශයෙන් ගෙවීම පිළිබඳ අයදුම්කරුවන්ගේ දැනුම පරීක්ෂා කරන ලදී.

නිරීක්ෂණ:

නව පහත අනුව පහත සඳහන් සූත්‍රය භාවිත කොට, නිවැරදි උත්තරය ලබාගත යුතුය:

ඇස්තමේන්තු කළ ගෙවිය යුතු මුදල - වාරික ගෙවීම

ඉතිරි වාරික ගණන

නව පහතේ විධිවිධාන පිළිබඳව දැනුවත්භාවය නොමැතිකමින් අයදුම්කරුවන්ගෙන් බහුතරයකට නිවැරදි උත්තරය සැපයීමට නොහැකි විය. බොහොමයක් අයදුම්කරුවන් පහත සඳහන් පදනම මත උත්තර ලියා තිබුණේය:

- (1) ඇස්තමේන්තු කළ බදු වගකීමෙන් ගෙවූ වාරික ඉවත්කොට තුන්වැනි වාරිකයේ වටිනාකම සෙවීම සඳහා හතරෙන් බෙදීම.
- (2) පැරණි පහතට අනුව ඇස්තමේන්තු කළ බදු වගකීම හතරෙන් බෙදීම.

මෙම ප්‍රශ්නයේ කාර්යසාධනය සතුටුදායක මට්ටමක නොවීය.

ප්‍රශ්න අංක 05

පරීක්ෂා කර ඇත්තේ කුමක් ද?

මෙම ප්‍රශ්නයෙන් 2018/19 තක්සේරු වර්ෂය සඳහා හවුල් ව්‍යාපාර බදුකරණයේ පහත සඳහන් අංගයන් පරීක්ෂා කරන ලදී:

- (a) බදු අරමුණු සඳහා හවුල් ව්‍යාපාර ආදායම.
- (b) හවුල් ව්‍යාපාරයෙන් ගෙවිය යුතු රඳවාගැනීමේ බද්ද.
- (c) එක් එක් හවුල්කරුවාගේ හවුල් ව්‍යාපාර ආදායම් කොටස.
- (d) එක් එක් හවුල්කරුට තිබූ රඳවාගැනීමේ බදු බැර ප්‍රමාණ.

නිරීක්ෂණ:

- (1) අයදුම්කරුවන් බොහොමයක් ප්‍රශ්නයේ (a) කොටස සඳහා අපේක්ෂිත උත්තරය පැරණි පහතේ සහ නව පහතේ එකම දෙයක් වූ නිසා සපයා තිබුණේය.
- (2) හවුල්කරුවන්ගේ වැටුප් සඳහා ඉඩ නොදීම, ක්ෂය සඳහා නිසිලෙස ගිණුම්ගත කිරීම සහ ප්‍රාග්ධන දීමනා සඳහා ඉඩදීම ගැන අයදුම්කරුවන්ගේ දැනුම යහපත් වූ නිසා ඔවුන් නිවැරදි උත්තර සපයා තිබුණි.
- (3) කෙසේවුවත්, නව පහතේ ප්‍රතිපාදන පිළිබඳ දැනුම නොමැතිකම නිසා, හවුල් ව්‍යාපාර ආදායමෙන් රඳවාගැනීමේ බදු අඩුකිරීම පිළිබඳව අයදුම්කරුවන්ගෙන් බහුතරය ගණනය කර තිබුණේ නැත.
- (4) පැරණි පහතේ නියම කර තිබූ ප්‍රතිපාදනය වන, හවුල් ව්‍යාපාර ආදායමෙන් 8% ක් රඳවා ගැනීමේ බදු ප්‍රතිශතය යොදා ගැනීමට පෙර බදු නිදහස් දීමනාව ලෙස රු.1,000,000/- ක් අඩු කිරීම සැලකිය යුතු අයදුම්කරුවන් ගණනක් සිදුකර තිබුණි.

- (5) ප්‍රශ්නයේ (c) කොටසින් එක් එක් හවුල්කරුවාගේ ආදායම් කොටස ගණනය කිරීම ගැන විමසා තිබුණේය. බහුතරය විසින් වෙන්කර තිබූ ලකුණු ලබාගෙන තිබුණේ එකම උත්තරය පැරණි පතන යටතේද ලබාගත හැකිවූ නිසාය.
- (6) සමහර අයදුම්කරුවන් හවුල් ව්‍යාපාර ආදායම බෙදිය හැකි ලාභය ලෙස සලකා එක් එක් හවුල්කරුවාගේ ආදායම් කොටස ලබාගැනීමට එක් එක් හවුල්කරුට ගෙවූ වැටුප ගලපා තිබුණි.
- (7) අයදුම්කරුවන්ගෙන් බහුතරය (d) කොටස සඳහා නිවැරදි උත්තරය සැපයීමට අපොහොසත් විය.

මෙම ප්‍රශ්නයේ කාර්යසාධනය සාමාන්‍ය මට්ටමක විය.

ප්‍රශ්න අංක 06

පරීක්ෂා කර ඇත්තේ කුමක් ද?

(a) සහ (b) කොටස්

මූලික වශයෙන් අත් යන්ත්‍ර නිෂ්පාදිත කෙරෙහි යොමු වූ සමාගමක 2018 දෙසැම්බර් 31 දිනෙන් අවසන් කාර්තුව සඳහා ගෙවිය යුතු ජාතිය ගොඩනැගීමේ බද්ද නිර්ණය කර ගැනීම මෙම ප්‍රශ්නයේ (a) සහ (b) කොටස්වලින් අවශ්‍ය විය.

නිරීක්ෂණ:

ජාතිය ගොඩනැගීමේ බදු පනතට අනුව, ආනයන ව්‍යාපාරික කටයුතු (නිදහස් කළ අයිතම හැර) නිෂ්පාදන තොග හෝ සිල්ලර ව්‍යාපාර සහ සේවා සැපයීම යන මේවායේ නිරත ඕනෑම පුද්ගලයෙකු හෝ හවුල් ව්‍යාපාර බදු ගෙවීමට යටත් වේ. තවද පිලිවෙලින් 50% සහ 75% බැගින් වට්ටම් (rebates) තොග වෙළෙඳුන්ට හෝ සිල්ලර වෙළෙඳුන් හා බෙදාහරින්නන්ට දෙනු ලැබේ. අයදුම්කරුවන්ගේ කාර්යසාධනය පහත සඳහන් පරිදි සාරාංශගත කළ හැකිය:

- (1) එය මත 2% බදු අනුපාතිකයක් යොදා ගනිමින් නිෂ්පාදනය කළ නිෂ්පාදිතවල විකුණුම් අයදුම්කරුවන් බොහොමයක් නිවැරදිව හඳුනාගෙන තිබුණි.
- (2) අයදුම්කරුවන් සැලකිය යුතු ගණනකට තොග, සිල්ලර සහ නිෂ්පාදන පිරිවැටුම අතර, වෙනස වටහා ගැනීමට අසමත් විය.
- (3) බද්ද ගණනය කිරීමේදී දේශීය වශයෙන් මිලදී ගන්නා ලද අයිතමවල සම්පූර්ණ වටිනාකම සමහර අයදුම්කරුවන් විසින් සැලකිල්ලට ගෙන තිබුණි.
- (4) පැරණි යන්ත්‍රයක් විකිණීමෙන් ලද මුදල ගැන අයදුම්කරුවන්ගෙන් බහුතරය සැලකිල්ලට ගෙන නොතිබුණි.
- (5) නිෂ්පාදනය කරන අයිතම සඳහා ආදාන බදු (input tax) ඉල්ලා සිටීම පිළිබඳව දැනුම පිළිගත මට්ටමක තිබුණේය.
- (6) දේශීය වශයෙන් මිලදීගත් අයිතම සඳහා ආදාන බදු ඉල්ලා සිටීම පිළිබඳව දැනුම ඉතාමත් දුර්වලය.
- (7) අයදුම්කරුවන් බොහොමයක් විසින් ජාතිය ගොඩනැගීමේ බදු මාසිකව ගෙවීම නියමාකාර ලෙස හඳුනාගෙන තිබුණි.
- (8) ආදාන-ප්‍රතිදාන යාන්ත්‍රණය සහ ජාතිය ගොඩනැගීමේ බදු වාර්තාව ගොනුකිරීම පිළිබඳව සමස්ත අවබෝධය සතුටුදායක මට්ටමක තිබුණේය.
- (9) ජාතිය ගොඩනැගීමේ බදු වාර්තාව සැපයීමේ දිනය නිසිපරිදි බහුතරය විසින් හඳුනාගෙන තිබුණි.

මෙම ප්‍රශ්නයේ කාර්යසාධනය සතුටුදායක මට්ටමක විය.

(c) කොටස

පරීක්ෂා කර ඇත්තේ කුමක් ද?

මෙම කොටසින් ආර්ථික සේවා ගාස්තුව පිළිබඳ දැනුම පරීක්ෂා කර ඇත.

නිරීක්ෂණ:

නිෂ්පාදනය කළ අයින්ම විකිණීම සහ දේශීය වශයෙන් මිලදී ගන්නා අයින්ම සඳහා 0.5% බදු අනුපාතිකය යෙදවීම පිළිබඳව අයදුම්කරුවන් බොහොමයක් නිවැරදිව ගැලපීම් කර තිබුණි. කෙසේවෙතත්, පැරණි යන්ත්‍රෝපකරණ ඉවත් කිරීම පිළිබඳව බහුතරය නිසි ගැලපීම සිදුකර තිබුණේ නැත.

මෙම ප්‍රශ්නයේ කාර්යසාධනය සතුටුදායක මට්ටමක විය.

ප්‍රශ්න අංක 07

(a) කොටස

පරීක්ෂා කර ඇත්තේ කුමක් ද?

දේශීය සහ විදේශීය යන වෙළෙඳපොළවල් දෙකම සඳහා ගමන් මළ නිෂ්පාදනය කිරීමේ යෙදී සිටින සමාගමක 2018 දෙසැම්බර් 31 දිනෙන් අවසන් කාර්තුව සඳහා ගෙවිය යුතු එකතු කළ අගය මත බද්ද / (වැඩිපුර ගෙවූ බද්ද) සම්බන්ධයෙන් දැනුම පරීක්ෂා කළ ප්‍රශ්නයකි.

නිරීක්ෂණ:

- (1) බොහොමයක් අයදුම්කරුවන් දේශීය වෙළෙඳපොළ විකුණුම් සඳහා 15% බදු අනුපාතිකය යොදාගෙන තිබුණේය.
- (2) SVAT යාන්ත්‍රණය පිළිබඳව අයදුම්කරුවන්ගේ දැනුම සාපේක්ෂ වශයෙන් දුර්වල විය. එය සෘජු අපනයනයක් ලෙස වරදවා තේරුම් ගනිමින් සමහර අයදුම්කරුවන් ගුණ්‍ය අනුපාතිකය යොදාගෙන තිබුණේය.
- (3) බහුතරය විසින් අමුද්‍රව්‍ය සහ ප්‍රධාන විධායක නිලධාරී විසින් භාවිත කළ මෝටර් වාහනයේ අළුත්වැඩියාවන් යන දෙකටම ආදාන බදු (input tax) ඉල්ලා සිටිමින් නිසිලෙස ගැලපීම් කර තිබුණි.
- (4) SVAT බැර වුවුව සඳහා බදු බැර හිමිකම් පාමින් අයදුම්කරුවන්ගෙන් බහුතරය නිසිලෙස ගැලපීම් කර තිබුණේය.
- (5) ආදාන VAT/ප්‍රතිදාන VAT යාන්ත්‍රණය පිළිබඳව බොහොමයක් අයදුම්කරුවන්ගේ සමස්ත දැනුම ඉහළ මට්ටමක විය.
- (6) උත්තර කිපයක් හැර, බොහොමයක් අපේක්ෂිත ආකෘතියේ නොවීය.

මෙම ප්‍රශ්නයේ කාර්යසාධනය සතුටුදායක මට්ටමක විය.

(b) කොටස

පරීක්ෂා කර ඇත්තේ කුමක් ද?

(b) කොටසින් බදු ඉන්වොයිසියක ඇතුළත් කළ යුතු විස්තර පිළිබඳව පරීක්ෂා කර තිබුණේය.

නිරීක්ෂණ:

අයදුම්කරුවන්ගෙන් බහුතරය ප්‍රශ්නය නිසිලෙස අවබෝධ කරගෙන නොතිබූ අතර, සාමාන්‍ය වාණිජ වුවුරයක් සමඟ පවලවාගෙන අදාළ නොවන උත්තර සපයා තිබුණේය.

මෙම ප්‍රශ්නයේ කාර්යසාධනය සතුටුදායක මට්ටමක නොවීය.

ප්‍රශ්න අංක 08

පරීක්ෂා කර ඇත්තේ කුමක් ද?

පහත දක්වා ඇති පරිදි නව පනත යටතේ සංස්ථාපිත බදුකරණයේ මූලික න්‍යායාත්මක දැනුම මෙම ප්‍රශ්නයෙන් පරීක්ෂා කර ඇත:

- (1) ආයෝජන ආදායමේ ප්‍රභවයන් ඇති වාසික සමාගමක, තක්සේරු කළ හැකි මුළු ආදායම බදු ආදායම, ගෙවිය යුතු දළ ආදායම් බද්ද, ඉතිරි ආදායම් බදු තක්සේරු කිරීම.
- (2) රු. මිලියන 500 කට වඩා පිරිවැටුමක් තිබෙන ආනයනය කිරීමේ සහ දේශීය වෙළෙඳපොළෙහි විකිණීමේ නියුතු ව්‍යාපාරික සමාගමක ආදායම් බදු අනුපාතිකය තීරණය කිරීම.
- (3) ව්‍යාපාරික ලාභය සොයා දැනගැනීම සඳහා (නව පනතේ 10 සහ 11 වගන්ති අනුව) සාමාන්‍ය අඩුකිරීම සහ ප්‍රධාන අඩුකිරීම යොදා ගැනීමේ ප්‍රායෝගික පැතිකඩ ඇගයීම.

නිරීක්ෂණ:

- මෙම ප්‍රශ්නයට ඉතා සුළු අයදුම්කරුවන් පිරිසක් උත්තර ලියා තිබුණේ නැත.
- සංස්ථාපිත බදුකරණයට අදාළ නව පනතේ විධිවිධාන පිළිබඳ දැනුමක් අයදුම්කරුවන් විශාල සංඛ්‍යාවකට තිබූ බව පෙනුණේය.

➤ ව්‍යාපාරික ආදායම ගණනය කිරීම:

- (1) බදු අයකිරීමට පෙර ලාභයට, පාරිතෝෂික සඳහා ප්‍රතිපාදන, ක්ෂය ගිණුම්ගත කිරීම, දඩ, විදේශ සංචාර වියදම් සහ සංග්‍රහ වියදම් ආපසු එකතුකර නිවැරදි ගැලපීම් අයදුම්කරුවන් බොහොමයක් සිදුකර තිබුණි.
- (2) බොල්ණය සඳහා නිශ්චිත ප්‍රතිපාදන සැලසීමට නව පනත යටතේ ඉඩ නොදේ. කෙසේවෙතත්, සමහර අයදුම්කරුවන් එම කරුණ නොදැන ඒ සඳහා ගැලපීම් කර තිබුණි.
- (3) අයදුම්කරුවන්ගෙන් බහුතරය ව්‍යාපාරික ආදායම වෙත එළඹීමේදී ඉඩදියහැකි වියදම් ලෙස ප්‍රචාරණ වියදම්, ලියාපදිංචි බොල් ණය සහ බදවා ගැනීම් සඳහා ප්‍රචාරණය සලකා තිබුණි.

➤ ප්‍රාග්ධන දීමනා:

- (1) නව පනතේ ප්‍රතිපාදනය යටතේ ක්ෂය දීමනා සඳහා ගණනය කිරීම අයදුම්කරුවන්ගෙන් බහුතරය සලකා බලා ඇත. කෙසේවෙතත් පැරණි පනත යටතේ නව ස්ථාවර වත්කම් එකතුකිරීම් සඳහා අදාළ වූ අනුපාත සමහර අයදුම්කරුවන් යොදාගෙන තිබුණි. නව අන්තරායන එකතු කිරීම් සඳහා 2018.04.01 දින සිට යොදාගත යුතු වුවද, සමහර අයදුම්කරුවන් නව අනුපාතික සියලුම වත්කම් සඳහා යොදාගෙන තිබුණේය.
- (2) අයදුම්කරුවන්ගෙන් ස්වල්ප දෙනෙකු ප්‍රාග්ධන දීමනා වැනි තීරණාත්මක ගැලපීම් ගණනය කිරීමටදීත් අනහැර තිබුණේය.

➤ සුදුසුකම් ලබන ගෙවීම්:

රජයට පිරිනමන න්‍යාගවලට ඉල්ලා සිටිය හැකි බදු සහන සීමාව අයදුම්කරුවන් සැලකිය යුතු ගණනක් දැන සිටියේ නැත. ඔවුහු රු.500,000/-, රු.75,000/- තක්සේරු කළ හැකි ආදායමෙන් 1/5 ක් වැනි විවිධ සීමාවන් යොදා ගත්හ.

➤ **ඉඩ දියහැකි වියදම්:**

- (1) නව පනත යටතේ, අලාභ, ඉඩදිය හැකි වියදමක් ලෙස ඉල්ලා සිටිය යුතු අතර, සම්පූර්ණ අලාභය ඉල්ලා සිටිය හැක. කෙසේවෙතත්, සමහර අයදුම්කරුවන් 35% සීමාකරණයට යටත්ව, තක්සේරු කළ හැකි ආදායමෙන් එම ගණන අඩුකර තිබුණේය.
- (2) සමහර අයදුම්කරුවන් බදු බැඳියාව ගණනය කිරීමෙන් පසුව ඉඩදියහැකි වියදම් අඩු කර ඇත.
- (3) සමහර අයදුම්කරුවන්ට "ඉඩදිය හැකිය", "ඉඩදිය නොහැකිය" යන පද පිළිබඳව පැහැදිලි අවබෝධයක් නොතිබූ බව පෙනුණ අතර, ව්‍යාපාරික ආදායම වෙත එළඹීමේදී බදු අරමුණු සඳහා ගිණුම්ගත ලාභයට එය සම්බන්ධ කිරීම වැටහී නැත. මේ නිසා සමහර අයදුම්කරුවන් "ඉඩදිය හැකි" වියදම් ගිණුම්ගත ලාභයෙන් නැවතත් අඩුකර ඇත.

➤ **බදු අනුපාතිකය:**

28% බදු අනුපාතිකය යොදා ගැනීම බහුතරය විසින් අවබෝධ කරගෙන තිබුණේය. කෙසේවෙතත්, සමහර අයදුම්කරුවන් සංස්ථාපිත බදුකරණය සඳහා වූ 4% සිට 24% දක්වා වැඩි තනි පුද්ගල "ස්ලැබ්" අනුපාතික යොදාගෙන තිබුණි.

➤ **බදු බැර:**

අයදුම්කරුවන් බොහොමයක් පොලී මත රඳවාගැනීමේ බදු ගැන සලකා බලා නැත. සමහර අයදුම්කරුවන් හිමිකම් ඉල්ලා තිබුණද වෙනස් රඳවාගැනීමේ බදු අනුපාතික භාවිත කර ඇත. ආර්ථික සේවා ගාස්තු වෙනුවෙන් වන බදු බැර සහ කාර්තුමය වාරික බහුතරය විසින් නිසිලෙස ගලපා තිබුණේය.

පෙර වැඩ:

සමහර ගැලපීම් නිසි පෙරවැඩ නොපෙන්වා සිදුකර තිබුණි. උත්තරය වැරදි තිබුණද, ගැලපීම් කිරීමේදී නිවැරදි කොටස් සඳහා ලකුණු පිරිනැමීමට ඒනිසා නොහැකි වේ.

උදාහරණ: ඉවත් කිරීමේදී වන ලාභ හෝ පාඩු, ප්‍රාග්ධන දීමනා.

මෙම ප්‍රශ්නයේ කාර්යසාධනය සතුටුදායක මට්ටමක විය.

ප්‍රශ්න අංක 09

පරීක්ෂා කර ඇත්තේ කුමක් ද?

වෘත්තියෙන් නිවේදියෙකු වූ වාසික තැනැත්තෙකුගේ 2018/19 තක්සේරු වර්ෂයේ පුද්ගලික ආදායම් බදු ගණනය කිරීම මෙම ප්‍රශ්නයෙන් අවශ්‍ය විය. ආදායම් ප්‍රභවයන්ට ඇතුළත් වූයේ නව පනත අනුව රැකියාවෙන් ලද ආදායම සහ ආයෝජන ආදායමය.

නිරීක්ෂණ:

අයදුම්කරුවන් කීප දෙනෙකු ලකුණු 25 න් ඉහළ ලකුණු උපයාගෙන තිබුණි.

➤ **රැකියා ආදායම:**

- (1) සම්පූර්ණ වැටුප, ගමන් වියදම් දීමනාව, ප්‍රසාද දීමනා, දුරකතන දීමනාව, සහ ත්‍යාග අයදුම්කරුවන්ගේ බහුතරය විසින් රැකියා ආදායම ලෙස හඳුනාගෙන තිබුණි.
- (2) අයදුම්කරුවන්ගෙන් බහුතරය විසින් සේව්‍යයා විසින් කරනු ලැබූ සේවක අර්ථසාධක අරමුදල සහ සේවක භාර අරමුදලේ දායක මුදල් ගෙවීම ගලපා තිබුණි.

➤ **ආයෝජන ආදායම:**

- (1) ස්ථාවර තැන්පතු පොලිය සහ ලැයිස්තුගත සමාගමක ලාභාංශ අවසාන බදු ලෙස බොහොමයක් අයදුම්කරුවන් හඳුනාගෙන තිබුණේය. තවද, අයදුම්කරුවන් කීපදෙනෙකු හැර, අනෙකුත් අය මිත්‍රයෙකුට ලබාදෙන ලද ණයක පොලිය, ආයෝජන ආදායම් ලෙස ගිණුම්ගත කර තිබුණි.
- (2) සැලකිය යුතු අයදුම්කරුවන් ගණනක් විසින් කුලී සඳහා ගෙවන ලද 25% වර්ජනම් (rates) ගලපා තිබුණේ නැත.

➤ **බදු අයකළ හැකි ආදායම:**

රු.500,000/- ක පුද්ගලික දීමනාව, රුකියාවේ ආදායම සඳහා වූ රු.700,000/- දීමනාව සහ රජයට කරන ලද පරිත්‍යාගය සුදුසුකම් ලබන ගෙවීම් යටතේ අයදුම්කරුවන් බොහොමයක් විසින් අඩුකර තිබුණි.

➤ **බදු අනුපාතික යෙදවීම:**

අයදුම්කරුවන්ගෙන් බහුතරය විසින් බදු අයකළ හැකි ආදායමෙන් බදු අයකර ගැනීම සඳහා නිවැරදි අනුපාතික යොදාගෙන තිබුණේය.

➤ **ගෙවිය යුතු ඉතිරි බදු:**

අයදුම්කරුවන් සියලු දෙනාම වාගේ ස්වයං තක්සේරු ගෙවීම් සහ උපයනවිට ගෙවීම් සඳහා ගැලපීම් කර තිබුණේය.

උන්තර පත්‍ර ඇගයීමේ ක්‍රියාවලියේදී නිරීක්ෂණය වූ පොදු වැරදි පහතින් දක්වා ඇත:

(i) **රුකියා ආදායම:**

- සේව්‍යයා විසින් සලසා දී තිබූ වාසස්ථානයේ වටිනාකම (රු.600,000/-) බොහොමයක් අයදුම්කරුවන් විසින් හඳුනාගෙන තිබුණේ නැත.
- සේව්‍යයා විසින් නිවසේ හිමිකරුට රු.50,000/- ක් ගෙවා තිබූ නිසා නව පනත අනුව සම්පූර්ණ මුදලම ප්‍රතිලාභයක් ලෙස සැලකිල්ලට ගත යුතුය. එහෙත් සමහර අයදුම්කරුවන් මෙම කරුණ සැලකිල්ලට ගෙන තිබුණේ නැත.
- රුකියා ආදායම සොයා දැනගැනීමේදී සමහර අයදුම්කරුවන් සේවක අර්ථසාධක අරමුදල සහ සේවක භාර අරමුදලේ ප්‍රතිලාභ ලෙස පිලිවෙලින්, 8% සහ 3% ගණන්ගෙන තිබුණේය.

(ii) **ආයෝජන ආදායම:**

- අයදුම්කරුවන්ගෙන් බහුතරය විසින් ගෙවල් කුලී ආදායම නිවැරදිව ගණනය කර තිබුණේ නැත.
- සමහර අයදුම්කරුවන් දේපලින් ලද ආදායම ලෙස දළ කුලිය ගණන් ගෙන තිබුණේය.

(iii) **බදු අනුපාතික යොදා ගැනීම:**

බදු බැඳියාව සොයා දැනගැනීමට සමහර අයදුම්කරුවන් පැරණි පනතේ නියම කර තිබූ බදු වගුව භාවිත කර තිබුණේය.

මෙම ප්‍රශ්නයේ කාර්යසාධනය සාමාන්‍ය මට්ටමක විය.

විභාග අයදුම්කරුවන්ගේ සාධන මට්ටම දියුණු කර ගැනීමට සැලකිල්ල යොමු කළ යුතු පොදු කරුණු:

- (1) නව විෂය නිර්දේශය පූර්ණ වශයෙන් හොඳින් අධ්‍යයනය කර තිබීම හා නව විෂය කරුණු පිළිබඳ වැඩි අවධානය යොමු කිරීම.
- (2) ප්‍රශ්නය කිහිප වතාවක් මනා අවධානයකින් කියවිය යුතු අතර, අවශ්‍ය තැන්වලදී පෙරවැඩ පැහැදිලිව පෙන්විය යුතුය.
- (3) ප්‍රශ්න වලට උත්තර සැපයීමේදී උපකල්පනයන් කර ඇත්නම් ඒවා පැහැදිලිව පෙන්විය යුතුය.
- (4) ප්‍රශ්නයට උත්තර සැපයීම ආරම්භ කිරීමට පෙර කාලය වෙන් කිරීම පිළිබඳව සැලකිල්ලට ගත යුතුය. නව විෂය නිර්දේශයට අනුව මෙම ප්‍රශ්නවල බර තැබීම බොහෝ අයදුම්කරුවන් නොසලකා හැර තිබුණි.
- (5) කුසලතා වර්ධනය කර ගැනීමට අයදුම්කරුවන් විභාගයට පෙනී සිටීමට පෙර සිට පසුගිය විභාග ප්‍රශ්න වැඩි වැඩියෙන් පුහුණු වීම, අධ්‍යයන පෙළ පොත් කියවීම, සමාන විභාගවල පසුගිය විභාග ප්‍රශ්න පුහුණු වීම කළ යුතුය. මෙය අයදුම්කරුවන්ට විෂය නිර්දේශයේ විෂය පථය සහ විෂය ක්ෂේත්‍රය පිළිබඳව අවබෝධ කර ගැනීමට උපකාර වේ.
- (6) අයදුම්කරුවන් විසින් ප්‍රශ්නයක් අවබෝධ කර ගැනීමට සහ ඒවා විශ්ලේෂණය කිරීමට ක්‍රමයක් පුහුණු විය යුතුය. සමහර අයදුම්කරුවන් ප්‍රශ්නය කියවන අතරම මෙම විශ්ලේෂණය සිදු කර තිබුණි. මෙය ප්‍රශ්නය හරියාකාරව අවබෝධ කර ගැනීමටත් උත්තර ඉදිරිපත් කිරීමට නිවැරදි ආකෘතිය තෝරා ගැනීමටත් උපකාර වේ. උදාහරණ ලෙස ප්‍රශ්නයෙන් බලාපොරොත්තු වන්නේ බදු සඳහා ගලපන ලද ලාභය ගණනය කිරීම නම්, බදු පෙර ශුද්ධ ලාභයට එකතු කිරීම සහ අඩු කිරීම සඳහා තීරු දෙකක් අවශ්‍ය වේ. නිවැරදි ආකෘතිය තෝරාගැනීම පැහැදිලි සහ සම්පූර්ණ උත්තර ඉදිරිපත් කිරීමටත් වැරදි අඩු කර ගැනීමටත් උපකාර වේ. එය විභාග පරීක්ෂකවරයාට ව්‍යාකූලත්වයකින් තොරව වෙන් කළ ලකුණු ලබා දීමටත් උපකාර වේ.
- (7) අන් අකුරු කියවිය හැකි ආකාරයටත් ප්‍රශ්න අංක නිවැරදිව නිසි පරිදි යෙදීමටත් කටයුතු කළ යුතුය. උත්තර පත්‍ර බාරදීමට පෙර ප්‍රශ්න අංක ආදිය නිසිපරිදි යොදා තිබේදැයි නැවත පරීක්ෂා කර බැලිය යුතුය.
- (8) ප්‍රශ්න පත්‍රයේ දී ඇති උපදෙස් නිවැරදිව පිළිපැදීම.
- (9) ස්ව-අධ්‍යයන පාඩම්මාලා අධ්‍යයනය කිරීම හා එහි ඇති උත්තර පරිශීලනය කිරීම ඉතා වැදගත්ය. මෙම විෂය සම්බන්ධව ඇති පොත්පත්, සඟරා හා ලිපි ආදිය පරිශීලනය කළ යුතුය.
- (10) පෙර සූදානමක් සහිතව විභාගය සමත්වීමේ පරම වේගනාවෙන් විභාගය සඳහා ඉදිරිපත් විය යුතුය.

- * * * -